

טעם בדא"פ לבניית הארמון למלך המשיח

הרב אורי מרדכי שי' ליפּש שליח כ"ק אדמו"ר מה"מ
ורב ביה"כ חב"ד קרית הרצוג – ב"ב

הגהה: הר"מ ווילשאנסקי

א

ידוע רצונו הק' של כ"ק אדמו"ר הרבי מליובאוויטש שיבנו לו ארמון בכפר חב"ד. וכשמתיבוננים בפרטי המעשה – כיצד ומתי ניתנה הוראה זו וכו' ניתן להגיע להבנה מהו הענין אותו רוצה הרבי לפעול בבניית הארמון וכדלקמן.

בתשרי תשל"ט ר' חיים ריבקיין נסע לרבי, אחיו – ר' זושא ביקשו לשטוח לפני הרבי את הרעיון לבניית בית לרבי בכפר חב"ד.

בשנכנס ר' חיים ריבקיין ליחידות אמר לרבי שאחיו זושא מעוניין לבנות לרבי בית בכפר חב"ד. הרבי הגיב ואמר: "ער וויל בויען א שטוב פאר מיר אין כפר חב"ד? אן ארמון! [הוא רוצה לבנות בית עבורי בכפר חב"ד? ארמון!]" (והראה בידו הקדושה תנועה של החלטיות). אחר כך, המשיך ואמר: "און ניט אזוי ווי איצטער. און דערוויילע ווארטן [אבל לא כפי שזה עתה, ובינתיים, להמתין]".

ובמשך השנים שאחרי זה שאל ר' זושא את הרבי האם ניתן להתחיל לבנות את הארמון, והרבי ענה לו פעם אחר פעם שעדיין לא הגיע הזמן.

בחודש שבט תשנ"ב אשתו של ר' זושא עברה מול הרבי בסיום היחידות כללית ושאלה את הרבי בשם בעלה – ר' זושא האם הגיע הזמן לבנות את הארמון והרבי ענה: "פרעגן א רב אין ארץ הקודש! [לשאול רב בארץ הקודש!]".

מיד שר' זושא שמע על תשובתו של הרבי, הוא הלך לרב אשכנזי וסיפר לו על הוראת הרבי לבנות ארמון ועל כך שהרבי

הורה לשאול רב בארה"ק, והרב ענה לו: בודאי, בשעטומ"צ, הגיע הזמן, ושיתחיל לבנות מתוך שמחה.

ביום ראשון עברה אשתו של ר' זושא בחלוקת דולרים וסיפרה לרבי על תשובת הרב אשכנזי, הרבי העניק לה דולר נוסף ואמר: "כפי שהרב הורה כן תעשו ובהצלחה רבה, ברכה והצלחה".

ולכאורה יש לבאר מדוע צריך הרבי ארמון, ובאם אכן יש צורך בכך מדוע עד שנת תשנ"ב ענה הרבי שעדיין לא הגיע הזמן, ומה נפעל בשנת תשנ"ב שאז הסכים הרבי לבניית הארמון?

ב

והביאור בזה:

בספר ישעיה (לב, ידטו) נאמר אודות החורבן: "כי ארמון נטש המון עיר עזב עפל ובחן היה בעד מערות עד עולם משוש פראים מרעה עדרים: עד יערה עלינו רוח ממרום והיה מדבר לכרמל וכרמל ליער יחשב".

המפרשים³ מסבירים שפירוש המילים "ארמון נוטש" הוא "היכל המלך יהיה נעזב כי מלך יהודה יגלה ממנו".

כלומר שהנביא מתנבא על כך שחלק מהחורבן יהיה בזה שארמונו של המלך מבית יהודה יצטרך להינטש, ובית המקדש יחרב ויהפך לחורבה.

ועד מתי יהיה ענין זה של החורבן הנה הנביא עצמו מפרש: "עד עולם", מסביר המצודת דוד: "עד עולם – רצונו לומר עד זמן רב". וביתר פירוט בפירוש רש"י: "עד עת קץ".

וממשיך בפסוק הבא: "עד יערה עלינו רוח ממרום" ומסביר במצודת דוד: "רצונו לומר כן תהיה חרבה עד אשר ישפוך עלינו ממרום רוח הרצון והרחמים", כלומר עד שתתעורר עלינו מידת הרחמים וירצה הקב"ה להושיענו מהגלות. וברד"ק כתב: "כלומר יהיה זה החרבן עד ירצה האל וישפוך רצונו עלינו" (וכבר כתב שם בפסוק הקודם: " וכל הפרשה עתידה בימי המשיח").

יוצא אם כן, שאחת מנבואות החורבן היא שארמון המלך מבית דוד יהיה נטוש "עד עת קץ"⁴.

ועפ"ז מובן מדוע בהתחלה הורה הרבי להמתין עם בניית הארמון, דזהו משום שישנה נבואה שהארמון לא יבנה עד עת קץ.

ג

ומזה מובן לאיך שמזה שבשנת תשנ"ב הסכים הרבי לבניית הארמון מובן שבשנת תשנ"ב הגיעה סוף סוף התקופה שבה ישנה האפשרות לבנות את הארמון.

דהנה באחת מנבואות הגאולה הכתובות בירמיה (ל, יח) מצינו שאחד מיעודי הגאולה הוא שיחזור ויבנה ארמון למלך מבית דוד: "כה אמר ה' הנני שב שבות אהלי יעקוב ומשכנותיו ארחם ונבנתה עיר על תלה וארמון על משפטו ישב". ומסביר הרד"ק שהכוונה ל"ארמון המלך ובית המקדש".

ונמצא שע"ד שישנה נבואה שבעת הגלות יש "ארמון נוטש" עד"ז שינה הנבואה שבגאולה יחזור ויבנה ארמון למלך המשיח.

והזמן בו מתחיל ענין זה מובן מזה שרש"י בפירושו אומר שחורבן הארמון הוא "עד עת קץ", דהיינו שכשהגיע זמן הקץ ממילא כבר ישנה האפשרות לבנות ארמון.

ובשבת פרשת תזריע-מצורע תנש"א, בישר הרבי לעם ישראל את הבשורה שהגיע הקץ⁵: "בימינו אלה ממש (עם סיומו של חודש ניסן דהי' תהא שנת אראנו נפלאות) "כלו כל הקיצין" ("קץ הימים" ו"קץ הימין") כפשוטו ממש". ובהערה שם כותב: "נוסף לכך שבזמן הגמרא כבר "כלו כל הקיצין"."

ומובן מדוע בשנת תשנ"ב כבר בטל האיסור והגיעה השעה בה מותר לבנות ארמון למלך מבית דוד, דכיון שכבר הגיע הקץ שוב אין מניעה לבנות ארמון.

וע"פ הנ"ל ניתן להבין גם מדוע הורה הרבי דוקא שישאלו רב האם כבר מותר לבנות את הארמון, דכיון שצריך לכך היתר ע"פ

הלכה, ממילא שצריך שדוקא רב פוסק הלכה יפסוק שכבר הגיע העת בה אין מניעה לבנות ארמון למלך מבית דוד⁶.

והנה מלבד זאת שבזמן זה סרה המניעה לבנות את הארמון בעקבות כך ש"כלו כל הקיצין כפשוטו ממש", באותו זמן נעשה המינוי של מלך מבית דוד כמ"ש בשיחת ש"פ משפטים תנש"א: "המינוי דדוד מלכא משיחא הרי כבר הי', כמ"ש "מצאתי דוד עבדי בשמן קדשי משחתיו"⁷, ועפ"ז מובן לאידך גיסא (שלא רק שהוסרה המניעה לבניית הארמון אלא) שכיון שנתמנה מלך מבית דוד⁸ נוצר צורך לבנות את הארמון.

ד

מכל הנ"ל הובן שיש קשר בין בנית הארמון לגאולה האמיתית והשלימה, אך עדיין יש לבאר את הטעם לכך שהארמון הוא ענין מאוד עיקרי ויסודי וכן איזה צורך יש בזה?

דהנה בשיחת ש"פ בא תנש"א (בלתי מוגה) מסביר הרבי שענין עיקרי בנפילתו של סאדאם חוסיין – מלך בבל (עיראק), הוא נפילת ארמונו של המלך ועד שזה גורם את הניצחון במלחמה וז"ל הרבי: "שעי"ז שנעשה השבירה והביטול בארמון המלך ובחדרים הפנימיים שבו, מתבטלת הקביעות והתוקף שלו".

והביאור בזה הוא ע"פ מה דמצינו במדרש (ילקוט שמעוני תהלים רמז תרנט⁹): "עד אנה ה' תשכחני, אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה: רבונו של עולם, יש מלך בלא כסא? יש מלך בלא עטרה? יש מלך בלא פלטין? עד אנה ה' תשכחני נצח". כלומר שענין עיקרי במלך הוא שיהיה לו ארמון ("פלטין").

ועד"ז מצינו בריקאנטי (בראשית פרק ג בשם מדרש איכה): "למה לנצח תשכחנו (איכה ה, כ), יש ישיבה בלא כסא, יש מלך בלא מטרונא, יש חתן בלא כלה, יש כלה בלא חופה, יש מלך בלא עטרה, יש מלך בלא פלטין, והבן כל זה".

היינו שמלך בלא פלטין הינו כחתן בלי כלה או כישיבה בלי כסא! כלומר שחסר ענין עיקרי במלכותו של המלך. ועד"ז מצינו ברמב"ם הלכות מלכים (פ"ב ה"ה), כשכותב בנוגע לכבוד המלך:

"המלך . . יושב על כסא מלכותו בפלטרין שלו, ומשים כתר בראשו".
וגם כאן משמע שחלק עיקרי מכבוד המלך הוא דווקא כאשר הוא
יושב על כסא המלכות בארמון שלו.

וענין זה מצינו גם בדוד המלך, שרק לאחר שהיה לו ארמון
בפועל חשב לבנות את בית המקדש. וכמ"ש בנביא (שמואל-ב, ז, א-
ב): "ויהי כי ישב המלך בביתו וה' הניח לו מסביב מכל אויביו. ויאמר
המלך אל נתן הנביא ראה נא אנכי יושב בבית ארזים וארון האלקים
יושב בתוך היריעה?". וכפי שמוסבר במפרשי המקרא, שדווקא
לאחר שהיה לדוד בית מפואר, "כראוי לפי מעלתו", אז דווקא
התחיל לחשוב ש"וכי זהו הבית הראוי לארון אלקים?" וחשב על
כך שצריך לבנות בית מפואר לה'.

וענין זה מובן גם ממ"ש לפנ"ז (פרק ה) שחירם מלך צור שלח
מלאכים אל דוד "ועצי ארזים וחרשי עץ וחרשי אבן קיר ויבנו בית
לדוד". ומובן שהבית שבנו חרשי העץ והאבן המיוחדים ששלח מלך
צור, לא היה כדי לבנות בית סתם, אלא בית מפואר – ארמון המלך.

ומיד לאחר מכן כתוב, שלאחר שחירם שלח ובנה ארמון מיוחד
לדוד המלך, דווקא אז "וידע דוד כי הכינו ה' למלך על ישראל וכי
נשא ממלכתו בעבור עמו ישראל". כלומר שדווקא בזה שבנו לדוד
ארמון, ידע דוד כי הכינו ה' למלך¹⁰.

ונמצא כלומר שענין הארמון הוא ענין עיקרי במלוכה עד כדי
כך שרק לאחר שהיה לדוד המלך ארמון הבין שה' הכין אותו להיות
מלך.

ה

ולכאורה זהו גם הטעם לכך שדוד המלך החליט לבנות את
ביהמ"ק רק לאחר שהוא ישב בארמון:

דהנה בתחילת הלכות מלכים כותב הרמב"ם "שלש מצות נצטוו
ישראל בשעת כניסתן לארץ, למנות להם מלך . . ולהכרית זרעו של
עמלק . . ולבנות בית הבחירה". וממשיך ומונה את סדר המצוות:
"מינוי מלך קודם למלחמת עמלק . . הכרתת זרע עמלק קודמת
לבנין הבית, שנאמר ויהי כי ישב המלך בביתו וה' הניח לו מסביב

מכל אויביו ויאמר המלך אל נתן הנביא אנכי יושב בבית ארזים וגו'". כלומר, שדווקא לאחר ש"ה' הניח לו מסביב מכל אויביו", אז דווקא פנה דוד לבנין הבית.

ולכאורה נראה דהלשון אותה מביא הרמב"ם מהפסוק "ויהי כי ישב המלך בביתו וה' הניח לו מסביב מכל אויביו ויאמר המלך אל נתן הנביא אנכי יושב בבית ארזים וגו'" הינה ארוכה,

דהו"ל לרמב"ם להביא את הפסוק ולסיים לאחר המילים "ויאמר המלך אל נתן הנביא וגו'" (לאחר שהובא מן הפסוק שזה היה אחרי ש"ה' הניח לו מסביב מכל אויביו") ומדוע הרמב"ם ממשיך ומביא גם את המשך הפסוק "אנכי יושב בבית הארזים וגו'", מה זה מוסיף בלימוד לגבי בנין המקדש?

ואולי יש לומר, שבלשון הרמב"ם מרומז שלא רק הכרתת זרע עמלק קודמת לבנין בית הבחירה, אלא אף ענין הארמון שיהיה למלך קודם לבנין בית הבחירה.

ולכאורה יש לומר שהסיבה לכך היא משום שכנ"ל, מצוות מינוי מלך קודמת לבנין בית המקדש, ומובן שצריך שהמלך יהיה מלך בשלימות לפני שהוא ניגש לבנין בית המקדש, ושלימות ענין המלוכה הוא דווקא כאשר יש למלך ארמון¹¹.

ועפ"ז יש לומר שגם אצל מלך המשיח יש דגש מיוחד שיהיה לו ארמון, כיון שזהו ענין עיקרי בענין המלכות.

ואולי יש להוסיף יתירה מזו שע"ד שדוד בנה את ביהמ"ק רק אחרי שהיה לו ארמון כנ"ל, עד"ז במלך המשיח, שכשיהיה לו ארמון תהיה נתינת כח מיוחדת לבנות את ביהמ"ק השלישי.

ועפ"ז מובן ג"כ מדוע ענין הארמון הגיע מהעם והרבי עצמו לא עורר על כך (אלא רק הסכים ועודד זאת לאחר שהחסידיים יזמו זאת), דכיון שהארמון קשור לשלימות מלכותו של המלך (כנ"ל), לכן צריך שהעם יפעל זאת כיון שהעם הם אלו המכתירים את המלך ופועלים את מלכותו.

וממילא מובן שהענין של בניית הארמון, הוא בעצם ענין מאוד מרכזי בעבודה היחידה שנותרה – קבלת פני משיח¹² שמשמעותה

הוא קבלת המלכות¹³, דכיון שבניית הארמון הוא חלק מקבלת מלכותו של המלך מובן שזהו חלק מהשליחות החידה שנותרה "קבלת פני משיח צדקנו".

¹ בפרט שהיה ניתן להבחין שכאשר יהודים נותנים לרבי כבוד – לא פעם היה שהדבר הפריע לו! (לדוגמא: בחוה"מ סוכות תנש"א, אירע שהרבי עבר מהסוכה לחדרו – לפני שחירת – והעומדים בכניסה ל-770 לא הבחינו שהרבי נכנס ונמצא בתוכם. והי' מי שהחל לעשות ששש (הי' זה סימן מובהק שהרבי עומד להכנס...) והרבי שאלו "אלע מאל דארף מען טומלען" [=תמיד צריך להרעיש? ומדוע בענין זה לא הסתפק הרבי בבית בלבד ורצונו הק' הוא בבניית ארמון דוקא?]

ומלבד הנ"ל, בקונטרס ענינה של תורת החסידות (ס"ב) כותב הרבי: "לכאורה תמוה: כשנותנים לאדם מתנה ובפרט מתנה גדולה, הרי אין מקום שיאמר שאיננו רוצה בה [ויקבלה] רק בתנאי שהמתנה תהיה גדולה עוד יותר", ואיך יתכן, שהרבי עצמו מבקש מתנה גדולה יותר ממה שהציעו לו?

ועיי"ש בביאור הרבי שכשאשר המתנה הקטנה אינה נצרכת ונחשבת כלל – אין דופי בבקשת מתנה גדולה, ועד"ז י"ל בעניננו (וראה לקמן באריכות) שכיון שהרבי יגיע לארץ הקודש רק כמלך המשיח ממילא אין לו צורך בבית בארה"ק כ"א בארמון דוקא כיון שבארמון יהיה לו צורך משא"כ בבית.

ויתרה מזו: כאשר היו חכמים בעיניהם שניסו לשאול אולי הכוונה היא לבית בדוגמת ביתו של הרבי ברחוב פרזידנט, הרבי הגיב: "כבר שאלוני לפני כמה שנים, וקיבלו תשובה. עכשיו החליטו לבנות ורוצים לחזור בהם מכל הנ"ל, יחליטו מה רוצים ואז יודיעוני!" היינו שבאם רצונם בבית הרי הפירוש הוא שח"ו "רוצים לחזור בהם מכל הנ"ל" ועפ"ז מתחזקת השאלה למה כל כך יש הכרח בארמון דווקא.

² ואולי משם הגיע הבטוי שנמצא בפיוט בסיום הקינות דתשעה באב "עלי ארמון אשר נוטש", והפכו בתפילת נעילה "שערי ארמון מהרה תפתח".

³ מצודת דוד, רש"י, רד"ק.

⁴ ואכן לא מצאתי בשום מקום שמאז אותה הנבואה, היה יהודי צדיק מבית דוד, שביקש שיכינו לו ארמון!

⁵ ההדגשות במקור.

⁶ ואף שלא דווקא שהרב ידע מכל הענין כפי שמופיע בנביא וכו', אולם כידוע שלרב יש סיעתא דשמיא לפסוק כפי ההלכה, ובפרט כשמדובר בענינים של מעשה בפועל.

⁷ ועד"ז הוא בדבר מלכות ש"פ וירא תשנ"ב (ס"ד) וש"פ חיי שרה תשנ"ב (ס"ג).

⁸ ואולי יש להוסיף בזה, ע"פ דברי רש"י על הפסוק "עד יערה עלינו רוח ממרום": "יערה עלינו - ישפוך עלינו... לשון שפיכה נופל על הרוח כמו "ושפכתי על בית דוד רוח חן" (זכריה יב, י), וכן "אשפוך רוחי על כל בשר". שאף את פסוקים אלו מביא רש"י כהוכחה לכך ש"יערה פירושו ישפוך", אולם אולי יש בזה גם רמז, שהאיסור לבנות הארמון הוא עד לאיזה תקופה? התשובה היא "עד יערה עלינו רוח ממרום" שכאשר יתקיימו פסוקים אלו (של "יערה עלינו רוח ממרום" ושל "ושפכתי רוח חן על בית דוד").

והנה, שני הפסוקים, כבר התחילו להתקיים בשנת תשנ"ב: הפסוק "ושפכתי על בית דוד רוח חן", הן בצורה הפשוטה כאשר רבבות יהודים כבר פנו למלך מבית דוד – הרבי וביקשוהו שימלוך עליהם (דבר שלכא' לא היה מאז שנחלקה מלכות ב"ד בזמן רחבעם בן שלמה).

והן ברבוי תפילות על הגאולה (ראה רש"י זכרי' שם). ובספר משמיע ישועה מבשר טוב (להאברנאל) ה"ד – נבואה ג' : "ויעד הנביא שישפוך ה' על בית דוד שהוא המלך המשיח בן

דוד ועל יושבי ירושלים רוח חן ותחנונים כלומר שיתן בלבם להתפלל ולהתחנן לפניו, וישאו עיניהם למרום . . על אותו משיח".

והן במשמעותו הפנימית של שפיכת רוח נבואה על בית דוד (במדבר רבה יא, ו הובא ברבנו בחיי במדבר ו, כד. איכה רבה ב, ח תנחומא נשא סימן י. וכן במכילתא דר' ישמעאל בא פרשה יג. ועוד). וכמ"ש בדבר-מלכות ש"פ שופטים תנש"א שחזרה נבואה לישראל ויש לפרסם זאת וכו' (עי"ש בשיחה באריכות).

וכן הפסוק "אשפוך רוחי על כל בשר" (יואל ג, א) שמספר על כך שבזמן המשיח ישפוך הקב"ה "רוח חכמה והכרת אלקות . . על כל בשר", שגם הוא בוודאי כבר התקיים וכבר התפרסם אלקות לכל בשר, כפי שהרבי אמר מספר פעמים בשנות תנש"א ותשנ"ב שעכשיו כבר סיימו את עבודת הפצת המעינות בעולם כולו, וכעת אפילו הגויים מוכנים לגאולה.

(9) וכן הוא במדרש תהלים על מזמור י"ג בתהלים (אלא ששם הנוסחה היא "פלטריך" במקום "פלטין"). ועד"ז צויין בספר שבולי הלקט סימן קכט "אין מלך בלא פלטיך".

¹⁰ כן הוא בשמואל ב. שבפרק ה (פס' יא) מבאר שחירם מלך צור שלח אומנים לבנות לו בית ולאחר מכן (פס' יב) "וידע דוד כי הכינו ה' למלך על ישראל כי נשאת מלכותו למעלה". אחר כך מספר על עוד קרב של דוד. וממשיך בפרקים שאח"ז לספר שהעלה ארון ה' אל עיר דוד. וממשיך (ז, ב) "ויהי כי ישב המלך בביתו ויאמר המלך אל נתן הנביא ראה נא אנכי יושב בבית ארזים וארון האלקים בתוך היריעה" ומבקש לבנות את בית ה'.

וכן הוא בדברי הימים א. שבפרק יד (פס' א) מבאר שחירם מלך צור שלח אומנים לבנות לו בית ורק לאחר מכן (פס' ב) "וידע דוד כי הכינו ה' למלך על ישראל כי נשאת מלכותו למעלה". אחר כך מספר על עוד קרב של דוד. וממשיך בפרקים שאח"ז לספר שהעלה ארון ה' אל עיר דוד. וממשיך (יז, א) "ויהי כאשר ישב דוד בביתו ויאמר דוד אל נתן הנביא הנה אנכי יושב בבית הארזים וארון בריתי ה' תחת יריעות".

היינו – שמסופר בתנ"ך פעמיים בפרטות – שכאשר התחילו להכין לו הארמון כבר העלה ארון ה' לירושלים. אבל עדיין לא ביקש לבנות המקדש, וכשהיה לו ארמון בפועל, הנה רק אז בא לבקש רשות מנתן הנביא לבנות את בית ה' בפועל!

¹¹ או"ל דזוהי גם הסיבה שכל מנהיגי ישראל שלפני דוד המלך לא חשבו לבנות בית לה', לא יהושע, לא עלי הכהן, לא שמואל ואפילו לא שאול המלך – משום שלאף אחד מהם לא היה ארמון, וממילא לא היה מלך בשלימות, וממילא לא יכל לגשת לקיום המצווה של בנין בית המקדש.

ובזה תתורץ קושיית הכס"מ, למה הרמב"ם מביא פס' מהנביא ואינו מביא הפס' דאורייתא "והיה בהניח ה' לכם מכל אויביכם מסיבב והיה המקום אשר יבחר ה'".

¹² ראה דבר-מלכות ש"פ חיי-שרה תשנ"ב.

¹³ ראה בקונטרס התגלות ניצוץ משיח (להרשד"ב וואַלף) ע' 132 ואילך.